

ARCHAEOLOGIES, NUMER 1
ABSTRAKTY W JĘZYKU POLSKIM

Nota redakcyjna: od ‘Archeologii Jednego Świata’ po Jeden Świat, Wiele Archeologii

Nick Shepherd

Witajcie w pierwszym numerze *Archaeologies* – nowego czasopisma wydawanego przez Światowy Kongres Archeologiczny. Istnieją dwa powody, które czynią z niego nową jakość w dotychczasowej ofercie czasopism archeologicznych. Po pierwsze, stanowi ono forum dyskusji i dialogu archeologów wywodzących się z Północy, Południa, Wschodu i Zachodu, z rozwiniętych a także z rozwijających się krajów oraz dominujących i podrzędnych narodów, społeczności i jednostek. Po drugie, podkreśla wyraźnie, że ta wielogłosowość jest konstytuowana relacjami władzy i dysponowanymi przywilejami, zróżnicowanym dostępem do zasobów oraz dysponowaniem odmiennymi zasobami pamięci i historycznego doświadczenia. Ten drugi aspekt pozwala na wyjście poza problemy związane z polityką przedstawiania, w stronę czegoś zupełnie nowego i potencjalnie bardziej inspirującego. Tym nowym wyzwaniem bardziej odpowiada nowy slogan: Jeden Świat, Wieleść Archeologii zamiast dotychczasowej ‘Archeologii Jednego Świata’.

Komentarz współredaktora: Wybiegając wprzód

K. Anne Pyburn

Składając gratulacje Nickowi Shepardowi za przygotowanie pierwszego numeru czasopisma, współredaktor K. Anne Pyburn przedstawia zarys drugiego, redagowanego przez nią, numeru zatytułowanego: “Nauczanie archeologii jak działanie rewolucyjne”.

Zamieszkując marginesy, działanie w punktach styku? Archeologie rdzennych społeczności i feministyczne, 2005

Margaret W. Conkey

Artykuł dotyczy określenia współzależności pomiędzy tym co można określić mianem archeologii feministycznych i archeologii rdzennych społeczności. Rozpoczynając od zarysowania historii interdyscyplinarności w nauce zachodniej, poprzez rozważania na temat różnic pomiędzy tymi archeologiami, ich wspólnych i odmiennych zainteresowań, prowadzi do sformułowania pytania ‘jakie mogą być korzyści z podejścia interdyscyplinarnego?’ Istnieją dwa aspekty interpretacji archeologicznej, wspólne badaniom feministycznym i archeologii społeczności rodzimych: (1) miejsce i znaczenie ‘doświadczenia’, oraz (2) wykorzystanie tradycji i przekazów ustnych. Artykuł omawia kilka potencjalnych aspektów metodologii dekolonizującej oraz odmiennego, od ogólnie przyjętego, programu badawczego. Ostatnia część artykułu przynosi charakterystykę dwóch aspektów archeologii, których wzajemne przenikanie się i współpraca przynieść może najobfitsze rezultaty: rozumienie ról płci kulturowej i archeologii przestrzeni. Stawiając tezę, że obydwie archeologie przyczyniają się do przekształcania praktyki archeologicznej, artykuł zachęca do dalszego rozwoju transformatywnej świadomości wspólnotowej.

Etnografia archeologiczna: konwersacje wokół Parku Narodowego Krugera

Lynn Meskell

Niniejszy artykuł zarysowuje możliwości pewnej hybrydalnej praktyki, którą określam mianem etnografii archeologicznej i która łączy archeologię z antropologią społeczno-kulturową. Moje badania terenowe mają miejsce na skraju Parku Narodowego Krugera wśród społeczności Malatje, jak również pośród ekologów społecznych, strażników, przewodników oraz osób zajmujących się sprawami dziedzictwa zatrudnionymi w parku. Badania te, wraz z ich krytyczną oceną, jednoznacznie wskazują na centralne miejsce jakie zajmuje dziedzictwo archeologiczne w Republice Południowej Afryki oraz na jego wieloaspektowe znaczenie w kształtowaniu się kosmopolitycznego i postkolonialnego narodu.

‘Zasłonadymna...’ The World Archaeological Congress, 1987–2004

“ Światowy Kongres Archeologiczny, 1987-2004
Peter Stone

Artykuł przedstawia genezę i rozwój Światowego Kongresu Archeologicznego (WAC) począwszy od zakończonego sukcesem kongresu w Southampton (WAC –1) z 1986 r. po rok 2004. Podnosi kwestie wykluczenia archeologów z RPA i Namibii z udziału w WAC – 1, które doprowadziły do utracenia przez niego statusu jedenastego kongresu Międzynarodowej Unii Nauk i Pra- i Protohistorycznych (UISPP), afiliowanej przy UNESCO. Zwraca również uwagę na fundamentalne różnice w rozumieniu roli i odpowiedzialności archeologów pomiędzy organizatorami WAC –1 a UISPP w okresie poprzedzającym konflikt, który doprowadził do owego wykluczenia. Artykuł podkreśla, że WAC nie będzie mógł zrealizować swego potencjału dopóty dopóki nie uda się znaleźć środków pozwalających na sfinansowanie stałego Sekretariatu. Stawia na końcu pytanie o rolę WAC w XXI wieku oraz zarysowuje trzy wzajemnie powiązane zagadnienia, które uzasadniają konieczność istnienia WAC bardziej niż kiedykolwiek wcześniej.

Archeologia po przeciwnych stronach żelaznych krat Alejandro F. Haber

Recepcja dorocznych obchodów przybycia Kolumba do Ameryk w Argentynie zmusza do postawienia pytań o rozumienie archeologii jako wiedzy. Dla rdzennej ludności jest to rocznica ich ostatniego dnia wolności. Archeolodzy winni określić swoje stanowisko w badaniach świata i przedmiotów należących do rdzennych społeczności. Artykuł omawia interpretacje ‘pionierów’ archeologii argentyńskiej wraz z pojęciem ‘luki metafizycznej’ którą zabudowują archeolodzy: przestrzeni pomiędzy światem rdzennych mieszkańców a archeologiem, który tworzy wiedzę w oparciu o metody naukowe. W XXI wieku należy postulować aby archeologia, postrzegana jako praktyka dekolonizacyjna, dokonała również dekolonizacji samej siebie. Światowy Kongres Archeologiczny dostarcza ram do realizacji tego przedsięwzięcia.

Jeden Świat, Jedno Miejsce Martin Hall

Artykuł zarysowuje historię Światowego Kongresu Archeologicznego z perspektywy Republiki Południowej Afryki – odpowiedniego punktu obserwacyjnego zważywszy na fakt, że WAC powstał wokół kwestii związanych z apartheidem oraz relacji pomiędzy badaniem przeszłości a polityką teraźniejszości. Podczas gdy apartheid był kwestią jednoznaczną w swej wymowie, kolejne zagadnienia z którymi musiał zmierzyć się Kongres nie były już tak oczywiste, co wprowadzało niekiedy element niepewności. Koncepcja Archeologii Jednego Świata, którą lansował WAC, można postrzegać jako ciąg zaangażowanych uwikłań będących konsekwencją tej założycielskiej koncepcji. Świat jednakże zmienił się. Nowe technologie informatyczne i możliwości komunikowania się zniwelowały odległości, które w minionym okresie były czynnikiem ograniczającym postęp na świecie. Za kilka lat, sieć o odpowiedniej przepustowości będzie łatwo dostępna w każdym mieście na świecie. Organizacje światowe, które rzucają wyzwanie głęboko zakorzenionym interesom, tworzą sprawne sieci podejmujące lokalne kwestie dzieląc się jednocześnie tymi informacjami i posiadanymi zasobami w skali globalnej. Oferuje to pasjonujące możliwości dla ruchu Jednego Świata, który łączy kompleksowość lokalnych zdarzeń z możliwościami globalnych połączeń.

Światowy Kongres Archeologiczny: Rozbudowując pierwotną wizję Claire Smith

Artykuł przedstawia historię, osiągnięcia i dalsze kierunki rozwoju Światowego Kongresu Archeologicznego. Po zarysowaniu struktury organizacyjnej WAC, na którą składają się wybieralni przedstawiciele 14 regionów, autorka szkicuje program wydawniczy WAC oraz przyszłe inter-kongresy, zachęcając wszystkich do uczestnictwa w nich. Zauważa, że WAC od początku swego istnienia odgrywał wiodącą rolę we wspieraniu lokalnych archeologów w dziele ochrony dziedzictwa i etyki zawodowej. Co więcej, wspomagał nieustannie wzrost i edukację społeczności archeologów oraz etykę zawodową na obszarach, na których okoliczności polityczne i gospodarcze czyniły te zadania trudnymi do realizacji.

Zaangażowanie WAC na rzecz wielogłosowości jest oczywiste biorąc pod uwagę niezwykle różnorodność uczestników organizowanych przez niego kongresów – np. w piątym kongresie WAC w Waszyngtonie brali udział przedstawiciele 75 krajów. Ma to doniosłe konsekwencje nie tylko z racji na globalną różnorodność ale pozwala również na usłyszenie i respektowanie głosów rozmaitych grup w tych krajach, takich jak głosy rdzennych społeczności. Zaangażowanie WAC na rzecz wielogłosowości podkreśla także jego oddanie sprawiedliwości społecznej, oczywiście nie tylko w zajmowanym przez niego stanowisku politycznym, ale również w sposobach w jakich WAC artykułuje te zagadnienia w teorii archeologicznej, jej metodach i praktyce. Wspólne działania pozwalają osiągnąć członkom WAC bogatszą, lepszą, solidniejszą merytorycznie i równą archeologię. Co więcej, WAC uchodzi za wzór dekolonizacji dla innych dyscyplin.

Obecny zarząd, w okresie swej kadencji, ma nadzieję pomóc w przekształceniu się WAC w bardziej spójną, lepiej finansowaną i politycznie bardziej efektywną organizację, jak również zwiększyć kontakty archeologów z różnych krańców świata oraz pomóc im w praktycznych sprawach, które przyniosą korzyści ich lokalnym społecznościom. Czyniąc to, mamy nadzieję poszerzyć pierwotną wizję założycieli WAC.

Journal of Environment and Culture

The Journal of Environment and Culture jest oficjalnym wydawnictwem Departamentu Archeologii i Antropologii, Uniwersytetu Ibańskiego w Ibadan w Nigerii. Departament ten wydawał dotychczas z dużym sukcesem szeroko czytany i znakomity *West African Journal of Archaeology*. To nowe wydawnictwo jest dodatkiem do istniejącego wachlarza czasopism. Będzie ono podejmować problematykę zdobywania wiedzy z zakresu środowiska i kultury w różnych częściach świata oraz jej przedstawiania w sposób umożliwiający działanie polityczne i jej lokalną (Nigeria) i globalną implementację.

Powstanie czasopisma jest uzasadnione potrzebą odpowiedzi na dostrzegane niebezpieczeństwo, które zagraża podstawom człowieczeństwa, tak jak artykułuje je obecnie modernizm, i które mieć może daleko idące implikacje dla relacji pomiędzy i wśród jednostek, społeczności i narodów w najbliższej przyszłości. Wszystkie okoliczności wskazują, że zagrożenia te są najlepiej czytelne w Afryce a w samej Nigerii zagraża rozpad wskutek różnego rodzaju protestów organizowanych przez jej mieszkańców.

To nowe czasopismo ma wymiar międzynarodowy, charakter interdyscyplinarny i pragmatyczne nastawienie. Jego podstawową funkcją jest umożliwienie debaty na temat interaktywnego wymiaru kultury i środowiska oraz określenia miejsca ludzkości wobec dynamiki wymiany intelektualnej, ekonomicznej i politycznej, które określają warunki w jakich zachodzą te interakcje, zarówno w wymiarze lokalnym jak i globalnym. Mile widziane są prace ze wszystkich dziedzin o różnym nastawieniu takim jak naukowe, religijne, historyczne, socjologiczne czy filozoficzne, które cechują się ujęciem refleksyjnym, multidyscyplinarnym i porównawczym. Prace te powinny podejmować różne aspekty kultury i środowiska w ujęciu jednostkowym bądź zbiorczym, kontekstowym bądź chronologicznym.

Wszelkie zapytania dotyczące prenumeraty proszę kierować do Dr. J. O. Aleru na adres e-mailowy olualeru@yahoo.com, natomiast wszystkie kwestie dotyczące publikacji artykułów winny być kierowane do redaktora naczelnego na adres:

Journal-Environmentculture@yahoo.co.uk.

Arqueología Suramericana Arqueologia Sul-Americana

Ameryka Południowa jest aktywnym miejscem powstawania wiedzy archeologicznej i formułowania alternatywnych podejść do przeszłości, zarówno w ramach samej dyscypliny jak i jej społecznego kontekstu. Wyraźny odczuwalny był jednak brak na kontynencie medium pozwalającego na publikację prac z zakresu kultury w odniesieniu do przeszłości odkrywanej w oparciu o pozostałości materialne. Ten stan rzeczy jest główną przyczyną dla której grupa archeologów z Ameryki Południowej podjęła się stworzenia nowego czasopisma zatytułowanego *Arqueología Suramericana/Arqueologia Sul-Americana*, wydawanego przez Departament Antropologii uniwersytetu w Cauca (Kolumbia), przy wsparciu Światowego Kongresu Archeologicznego. Zgodnie z celami WAC, celem czasopisma jest promowanie i dystrybucja prac z zakresu archeologii i dyscyplin pokrewnych w Ameryce Południowej, ujmowanych w perspektywie krytycznej, umożliwiających dialog z tymi przedstawieniami odnoszącymi się

przeszłości, które były tradycyjnie marginalizowane w praktyce akademickiej. Czasopismo dążyć będzie do stworzenia warunków dla zrozumienia, komunikacji i dyskusji pomiędzy dwoma wielkimi światami Ameryki Południowej, Brazylii i krajów hiszpańskojęzycznych, które od dawna bezustannie nawzajem się ignorują. Napawa smutkiem fakt, że bariera spowodowana poprzez te dwa podobne do siebie języki doprowadziła do podziału kontynentu w taki właśnie sposób. Jest to szczególnie niepokojące w sytuacji, w której kraje Ameryki Południowej dotykają podobne problemy i posiadają one zbliżone potencjalne możliwości ich przewyciężenia. Działania te powinny być podejmowane w ramach wspólnych inicjatyw, takie jak tutaj omawiana, przewyciężając jednocześnie zamierzoną ignorancję adwersarzy.

Wszelkie zapytania proszę kierować do Cristóbel Gneeco (cgnecco@ucauca.edu.co) lub Alejandro Habera (afhaber@arnet.com.ar)